

USTAWA
z dnia 20 stycznia 1990 r.

o zmianach w organizacji i działalności spółdzielczości

Opracowano na podstawie: Dz.U. z 1990 r. Nr 6, poz. 36; Nr 11, poz. 74; Nr 29, poz. 175; Nr 34, poz. 198; z 1991 r. Nr 83, poz. 373; z 1992 r. Nr 18, poz. 74, Nr 80, poz. 406; z 1993 r. Nr 40, poz. 182; z 1994 r. Nr 68, poz. 294, Nr 90, poz. 419.

Art. 1.

1. Z dniem wejścia w życie ustawy związki spółdzielcze przechodzą w stan likwidacji.
2. Przepis ust. 1 stosuje się wobec spółdzielni osób prawnych oraz spółdzielni osób prawnych i fizycznych, jeżeli spółdzielnie te, powstając w wyniku przekształcenia związku spółdzielczego, przejęły w części lub w całości majątek tego związku.
3. Do likwidacji związków spółdzielczych oraz spółdzielni, o których mowa w ust. 2, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz.U. Nr 30, poz. 210, z 1983 r. Nr 39, poz. 176, z 1986 r. Nr 39, poz. 192, z 1987 r. Nr 33, poz. 181, z 1988 r. Nr 41, poz. 324 oraz z 1989 r. Nr 3, poz. 12 i Nr 6, poz. 33) w zakresie nie uregulowanym odmiennie przepisami niniejszej ustawy.

Art. 2.

1. Likwidatora centralnego związku spółdzielczego wyznacza niezwłocznie po wejściu w życie ustawy Minister Finansów, a w stosunku do pozostałych związków oraz spółdzielni, o których mowa w art. 1 ust. 2, z upoważnienia Ministra Finansów - dyrektor izby skarbowej.
2. Likwidatora Centralnego Związku Spółdzielni Inwalidów i Centralnego Związku Spółdzielni Niewidomych wyznacza niezwłocznie po wejściu w życie ustawy Minister Pracy i Polityki Socjalnej, a likwidatora Centralnego Związku Spółdzielni Rękodzieła Ludowego i Artystycznego "Cepelia" - Minister Kultury i Sztuki.
3. Pełnomocnika do Spraw Spółdzielni Inwalidów i Spółdzielni Niewidomych wyznacza niezwłocznie po wejściu w życie ustawy Minister Pracy i Polityki Socjalnej.

Art. 3.

1. Likwidator, niezależnie od obowiązku sporządzenia planu finansowego likwidacji i planu zaspokojenia zobowiązań, w tym zobowiązań wymienionych w art. 6, sporządza plan rozdysponowania zakładów i innych wyodrębnionych jednostek organizacyjnych, utworzonych w celu prowadzenia działalności gospodarczej,

zwanych dalej "zakładami", oraz innych rzeczowych składników majątkowych związku spółdzielczego.

2. Plany, o których mowa w ust. 1, podlegają zatwierdzeniu przez zebranie przedstawicieli spółdzielni zrzeszonych w związku, wymienionych w ust. 6. Zatwierdzenie planu następuje większością głosów przedstawicieli obecnych na zebraniu.
3. W wypadku niezatwierdzenia planu, o którym mowa w ust. 2, przez zebranie przedstawicieli spółdzielni w ciągu 30 dni, plan może zatwierdzić organ, który wyznaczył likwidatora.
4. Likwidator jest obowiązany zapewnić kontynuowanie działalności zakładów likwidowanego związku spółdzielczego.
5. W planach, o których mowa w ust. 1, należy uwzględnić, że z majątku związku spółdzielczego podlegającego likwidacji wyłącza się istniejące zakłady i inne rzeczowe składniki majątkowe przejęte nieodpłatnie od spółdzielni w okresie 10 lat licząc wstecz od dnia wejścia w życie ustawy. Zakłady te i składniki majątkowe zwraca się nieodpłatnie spółdzielniom, od których zostały przejęte.
6. Zakłady oraz rzeczowe składniki majątkowe, z wyjątkiem określonych w ust. 5, mogą być przekazane na własność na podstawie umowy zawartej z likwidatorem spółdzielniom zrzeszonym w likwidowanym związku, spółdzielniom założonym przez spółdzielnie zrzeszone w tym związku oraz spółdzielniom pracy założonym przez pracowników zakładu w celu kontynuowania działalności gospodarczej prowadzonej w tym zakładzie. Przekazanie na własność zakładów oraz rzeczowych składników majątkowych likwidowanego centralnego związku spółdzielczego może nastąpić także na rzecz spółdzielni, która wystąpiła z tego związku i nie zrzeszyła się w innym centralnym związku spółdzielczym. Przekazanie zakładów oraz rzeczowych składników majątkowych likwidowanej Centrali Spółdzielni Ogrodniczych i Pszczelarskich może nastąpić także na rzecz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki akcyjnej założonych przez spółdzielnie zrzeszone w tej Centrali. Pracownicy zakładów, członkowie tych spółdzielni oraz producenci rolni związani co najmniej od 2 lat z tymi zakładami poprzez kontraktację lub kooperację mają prawo do objęcia udziałów lub akcji w takich spółkach na zasadach określonych w planie, o którym mowa w art. 3 ust. 1 i 2.
- 6a. Składniki majątkowe nie służące do prowadzenia działalności gospodarczej powinny być przekazane przez likwidatora nowo utworzonym związkom rewizyjnym na ich wniosek, o ile nie są zatwierdzone plany likwidacji.
7. Przekazanie zakładu może nastąpić na zasadach częściowej lub pełnej odpłatności w zależności od stanu środków niezbędnych do pokrycia zobowiązań likwidowanego związku spółdzielczego, związanych z działalnością tego zakładu, bądź nieodpłatnie, jeżeli nabywca przejmie na zasadach ogólnych te zobowiązania.
8. Przepis ust. 7 stosuje się odpowiednio do przekazania rzeczowych składników majątkowych.
9. Spółdzielnie oraz pracownicy zakładu mogą składać likwidatorowi wnioski o przekazanie zakładu spółdzielniom, o których mowa w ust. 6, w terminie 3 mie-

sięcy od dnia wejścia w życie ustawy. Wnioski te są uwzględnione przez likwidatora przy sporządzaniu planów, o których mowa w ust. 1.

10. Spółdzielnia pracy założona przez co najmniej połowę pracowników zakładu może żądać przekazania jej na własność tego zakładu, jeżeli pracownicy ci złożyli wniosek, o którym mowa w ust. 9, oraz każdy z nich wniósł udział członkowski w kwocie odpowiadającej co najmniej 3-miesięcznemu średniemu wynagrodzeniu miesięcznemu pobieranemu przez pracowników zatrudnionych w tym zakładzie.
11. Likwidator zapewnia realizację ustaleń zatwierdzonego planu rozdysponowania zakładów i innych wyodrębnionych jednostek organizacyjnych oraz innych rzeczowych składników majątkowych związku spółdzielczego. Likwidator w szczególności:
 - 1) zawiadamia wnioskodawców, o których mowa w ust. 9, o zakresie i warunkach uwzględnienia złożonych przez nich wniosków,
 - 2) podejmuje czynności zmierzające do przekazania zakładów spółdzielniom uprawnionym do ich przejęcia zgodnie z zatwierdzonym planem.
12. Spółdzielniom zrzeszonym w likwidowanym związku oraz spółdzielniom założonym przez spółdzielnie zrzeszone w tym związku przysługuje prawo pierwokupu w wypadku sprzedaży przez spółdzielnie pracy, o których mowa w ust. 6 i 10, składników majątku trwałego przekazanych im nieodpłatnie przez likwidatora związku. Spółdzielnia pracy może sprzedać wymienione składniki osobie trzeciej tylko pod warunkiem, że spółdzielnie zrzeszone w likwidowanym związku lub spółdzielnie założone przez spółdzielnie zrzeszone w tym związku nie wykonają prawa pierwokupu. Prawo pierwokupu wykonuje się za cenę odpowiadającą wartości ewidencyjnej składników majątkowych z dnia ich nieodpłatnego przekazania spółdzielni pracy, z uwzględnieniem nakładów zwiększających wartość tych składników.
13. Spółdzielnie pracy, o których mowa w ust. 6 i 10, są obowiązane zawiadomić organ wyznaczający likwidatora związku o umowie sprzedaży składników majątku trwałego przekazanych im nieodpłatnie i zamieścić w Monitorze Spółdzielczym ogłoszenie o zawartej umowie sprzedaży. Prawo pierwokupu może być wykonane przez każdą spółdzielnię zrzeszoną w likwidowanym związku lub spółdzielnię założoną przez spółdzielnie zrzeszone w tym związku, w ciągu trzech miesięcy od dnia zamieszczenia tego ogłoszenia. Jeżeli w powyższym terminie zgłoszą się co najmniej dwie uprawnione spółdzielnie, prawo pierwokupu przysługuje im jednakowo.
14. Wykonanie prawa pierwokupu, o którym mowa w ust. 12 i 13, wymaga podjęcia uchwały przez radę nadzorczą spółdzielni zrzeszonej w likwidowanym związku lub spółdzielni założonej przez spółdzielnie zrzeszone w tym związku. Prawo to wygasa z dniem 31 grudnia 1994 r.

Art. 4.

Zakłady oraz rzeczowe składniki majątkowe likwidowanego związku spółdzielczego, nie przejęte przez spółdzielnie na zasadach określonych w art. 3, podlegają sprzedaży według następujących zasad:

- 1) sprzedaż powinna być dokonywana w drodze organizowanych przez likwidatora przetargów nieograniczonych; w tym samym trybie może być dokonywana również sprzedaż poszczególnych składników wyposażenia zakładów, jeśli te zakłady nie mogły być sprzedane w całości,
- 2) pierwszeństwo nabycia przysługuje osobie, która zaoferowała najkorzystniejszą cenę i inne warunki nabycia; w razie zaoferowania przez spółdzielnię jednakowej ceny i warunków nabycia z zaoferowanymi przez inną osobę - pierwszeństwo nabycia przysługuje spółdzielni,
- 3) prawo nabycia przyznaje likwidator.

Art. 5.

1. Do szkół zawodowych, ośrodków szkoleniowych, urządzeń socjalnych i kulturalno-oświatowych oraz innych jednostek nie prowadzących działalności gospodarczej likwidowanych związków spółdzielczych stosuje się odpowiednio przepisy art. 3, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. W razie nieprzejęcia przez spółdzielnię szkół zawodowych, szkoły te podlegają przejęciu przez Naczelną Radę Spółdzielczą w porozumieniu z Ministrem Edukacji Narodowej, a w uzasadnionych przypadkach - przez właściwe w sprawach oświaty organy bądź osoby wskazane przez Ministra Edukacji Narodowej.

Art. 6.

1. Zobowiązania związków spółdzielczych wobec banków i innych wierzycieli z tytułu poręczeń spłaty kredytów i pożyczek zaciągniętych przez spółdzielnie i zakłady własne tych związków przechodzą na Naczelną Radę Spółdzielczą.
2. Prowadzenie list kandydatów zarejestrowanych w związkach spółdzielni mieszkaniowych przejmie wojewoda.
3. Zasady i tryb przejęcia list kandydatów, ich obsługi oraz kierowania kandydatów do spółdzielni mieszkaniowych określi, w drodze rozporządzenia, Rada Ministrów.

Art. 7.

1. Pozostałe po likwidacji związku spółdzielczego środki finansowe dzieli się między spółdzielnie w częściach ustalonych przez zebranie przedstawicieli w planie likwidacyjnym, z wyłączeniem środków niezbędnych na zabezpieczenie wykonania zobowiązań, o których mowa w art. 6, które przejmują Naczelna Rada Spółdzielcza na czas trwania tego zabezpieczenia. Środki pozostałe po likwidacji centralnego związku spółdzielczego przysługują również spółdzielniom, które wystąpiły z tego związku i nie zrzeszyły się w innym centralnym związku spółdzielczym.
2. Po wygaśnięciu zobowiązań, o których mowa w art. 6, pozostałość środków finansowych przejętych przez Naczelną Radę Spółdzielczą na zabezpieczenie wykonania tych zobowiązań dzieli się w częściach ustalonych przez zebranie przedstawicieli, o którym mowa w ust. 1.
3. W razie braku możliwości sprzedaży innych składników majątkowych likwidowanego związku spółdzielczego, przejmują je Naczelna Rada Spółdzielcza.

Art. 8.

1. Gdy wskutek czynności prawnej związku spółdzielczego dokonanej z pokrzywdzeniem spółdzielni po wejściu w życie ustawy z dnia 23 października 1987 r. o zmianie niektórych ustaw regulujących zasady funkcjonowania gospodarki narodowej (Dz.U. Nr 33, poz. 181) osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każda ze spółdzielni może żądać w terminie do dnia 30 czerwca 1990 r. uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niej, jeżeli związek spółdzielczy działał ze świadomością pokrzywdzenia spółdzielni, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć.
2. Czynność prawna jest dokonana z pokrzywdzeniem spółdzielni, jeżeli wskutek tej czynności wartość majątku związku uległa istotnemu zmniejszeniu.
3. Jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem spółdzielni uzyskała korzyść majątkową osoba prawna utworzona z inicjatywy związku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż związek działał ze świadomością pokrzywdzenia spółdzielni.
4. Jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez związek z pokrzywdzeniem spółdzielni osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie albo wprawdzie odpłatnie, ale z rażącym naruszeniem ekwiwalentu świadczeń, domniemywa się, że związek działał ze świadomością pokrzywdzenia spółdzielni. W takim wypadku każda ze spółdzielni może żądać uznania czynności za bezskuteczną w stosunku do niej, choćby osoba trzecia nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że związek działał ze świadomością pokrzywdzenia spółdzielni.
5. Jeżeli osoba trzecia nie zaspokoi dobrowolnie roszczeń spółdzielni, o których mowa w ust. 1, zarząd każdej z tych spółdzielni może wystąpić do sądu wojewódzkiego - sądu gospodarczego o uznanie czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem spółdzielni za bezskuteczną w stosunku do niej.
6. W wypadku uznania czynności prawnej dokonanej przez związek z pokrzywdzeniem spółdzielni za bezskuteczną w stosunku do niej, stosuje się przepisy artykułów poprzedzających.
7. W sprawach nie uregulowanych odmiennie w ustępach poprzedzających stosuje się odpowiednie przepisy księgi trzeciej tytułu X Kodeksu cywilnego.

Art. 9.

1. W okresie do dnia 31 grudnia 1990 r. członkowie spółdzielni, których prawa i obowiązki majątkowe są związane z wyodrębnioną organizacyjnie jednostką spółdzielni albo z częścią majątku spółdzielni, która nadaje się do takiego wyodrębnienia, mogą większością głosów wystąpić do zarządu spółdzielni z żądaniem zwołania walnego zgromadzenia w celu podjęcia uchwały o podziale spółdzielni w ten sposób, że z tej jednostki organizacyjnej zostanie utworzona nowa spółdzielnia. W zakresie reprezentacji tych członków stosuje się odpowiednio przepisy o zakładaniu spółdzielni.
2. Uchwała walnego zgromadzenia w sprawie podziału spółdzielni jest podejmowana większością głosów.

3. Walne zgromadzenie może podjąć uchwałę odmawiającą podziału tylko ze względu na ważne interesy gospodarcze dotychczasowej spółdzielni lub istotne interesy jej członków.
4. W razie podjęcia przez walne zgromadzenie uchwały odmawiającej podziału spółdzielni, członkowie, którzy wystąpili z żądaniem podziału, mogą w terminie sześciu tygodni od dnia odbycia walnego zgromadzenia wystąpić do sądu wojewódzkiego o wydanie orzeczenia zastępującego uchwałę o podziale.
5. Przepis ustępu poprzedzającego stosuje się odpowiednio w razie nierozpatrzenia przez walne zgromadzenie zgłoszonego przez członków żądania w terminie trzech miesięcy od dnia jego doręczenia.
6. Przepisy ust. 2-5 stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy z żądaniem podziału wystąpił organ spółdzielni powołany do reprezentowania członków, których prawa i obowiązki majątkowe są związane z wyodrębnioną organizacyjnie jednostką spółdzielni.

Art. 10-16 skreślone

Art. 17.

Po zakończeniu likwidacji związków Naczelna Rada Spółdzielcza zaspokaja majątkowe roszczenia pracownicze takiego samego rodzaju oraz według zasad przewidzianych dla zaspokojenia przez Skarb Państwa roszczeń pracowniczych do likwidowanego przedsiębiorstwa państwowego.

Art. 18.

1. W okresie trwania likwidacji oraz w okresie postępowania związanego z podziałem spółdzielni przeniesienie własności rzeczy i innych praw majątkowych, dokonane na podstawie niniejszej ustawy, jest wolne od podatków, opłat skarbowych oraz opłat sądowych i notarialnych, z wyłączeniem opłat kancelaryjnych.
2. Przepis ust. 1 ma również zastosowanie do zakładania ksiąg wieczystych.

Art. 19.

2. Likwidator jest uprawniony do dokonywania czynności wymagających działania organów likwidowanego związku spółdzielczego, niezbędnych do przeprowadzenia likwidacji. **ust. 1 skreślony**
3. Z dniem wejścia w życie ustawy wszystkie organizacje społeczno-zawodowe i gospodarcze zaprzestają wykonywania funkcji centralnych i innych związków spółdzielczych, określonych w ustawie - Prawo spółdzielcze i w innych ustawach oraz w ich statutach, a także nadanych na podstawie ustawy - Prawo spółdzielcze. Do środków finansowych zgromadzonych w tych organizacjach z wpłat spółdzielni w związku z pełnieniem przez nie funkcji centralnych związków spółdzielczych przepisy art. 7 stosuje się odpowiednio.
4. Do dnia 31 marca 1990 r. spółdzielnie przeprowadzą wybory do organów spółdzielni bez względu na termin upływu kadencji tych organów. W przypadku nieprzeprowadzenia wyborów, spółdzielnia przechodzi z tym dniem w stan likwidacji. Do likwidacji spółdzielni, które nie przeprowadzą wyborów, stosuje się przepisy ustawy - Prawo spółdzielcze o likwidacji spółdzielni.

- 4a. Spółdzielnia, która przeszła w stan likwidacji zgodnie z ust. 4 i nie została wykreślona z rejestru, może przywrócić swoją działalność na podstawie uchwały walnego zgromadzenia, podjętej większością 3/4 głosów.

ust. 5-7 skreślone

Art. 19a.

Nieruchomość stanowiąca własność spółdzielni produkcji rolnej, co do której toczy się postępowanie w związku z zarzutem o sprzeczne z prawem jej przejęcie, nie może być zbyta bądź obciążona przed zakończeniem postępowania.

Art. 20.

1. Minister Sprawiedliwości ogłosi w terminie do dnia 31 marca 1990 r. wykaz obowiązujących normatywnych aktów prawnych, wydanych na podstawie upoważnień ustawowych przez Naczelną Radę Spółdzielczą i centralne związki spółdzielcze.
2. Normatywne akty prawne nie objęte wykazem, o którym mowa w ust. 1, tracą moc z dniem jego ogłoszenia.

Art. 20a.

1. Likwidacja związków spółdzielczych i spółdzielni, o których mowa w art. 1 ust. 1 i 2, powinna być zakończona do dnia 30 czerwca 1994 r.
2. W wypadku niezłożenia przez likwidatora centralnego związku spółdzielczego w terminie do dnia 30 czerwca 1994 r. wniosku do sądu o wykreślenie tego związku z rejestru, likwidator niezwłocznie zwołuje zebranie przedstawicieli spółdzielni zrzeszonych w tym związku w trybie i na zasadach określonych przez Naczelną Radę Spółdzielczą.
3. W wypadku niezłożenia przez likwidatora innego związku spółdzielczego lub spółdzielni, o których mowa w art. 1 ust. 1 i 2, w terminie do dnia 30 czerwca 1994 r. wniosku do sądu o wykreślenie związku lub spółdzielni z rejestru, likwidator niezwłocznie zwołuje zebranie przedstawicieli spółdzielni zrzeszonych w likwidowanej organizacji spółdzielczej.
4. Przedstawiciele na zebranie przedstawicieli spółdzielni, o którym mowa w ust. 2 i 3, wybierają rady nadzorcze spółdzielni.
5. Zebranie przedstawicieli spółdzielni, o którym mowa w ust. 2 i 3, w szczególności:
 - 1) dokonuje oceny sprawozdania likwidatora z przebiegu dotychczasowej likwidacji,
 - 2) może zmienić zatwierdzone plany, o których mowa w art. 3 ust. 1, jeżeli nie zostały one dotychczas wykonane i nie narusza to praw nabytych,
 - 3) może wystąpić do Naczelnej Rady Spółdzielczej o odwołanie dotychczasowego likwidatora i wyznaczenie nowego likwidatora.
6. W wypadku gdy zebranie przedstawicieli zwołane zgodnie z ust. 2 i 3 nie dojdzie do skutku lub nie dokona żadnych ustaleń, likwidacja jest kontynuowana zgodnie z zatwierdzonymi planami.

7. W razie zaspokojenia wszelkich należności przypadających od związku spółdzielczego lub spółdzielni, o których mowa w art. 1 ust. 1 i 2, lub złożenia do depozytu kwot na zabezpieczenie należności spornych lub niewymagalnych, wraz z przewidywanymi kosztami, z zastrzeżeniem zobowiązań, o których mowa w art. 6 ust. 1 i w art. 7 ust. 1 i 2, likwidowana organizacja spółdzielcza może ulec wykreśleniu z rejestru przed zakończeniem prowadzonych przez nią lub przeciwko niej sporów sądowych. W takim wypadku w miejsce likwidowanej organizacji spółdzielczej wchodzi jako strona podmiot wskazany przez zebranie przedstawicieli spółdzielni zrzeszonych w takiej organizacji, a w braku takiego wskazania - Naczelna Rada Spółdzielcza. Uzyskanych w wyniku procesu sum pieniężnych jednostki te obowiązane są użyć zgodnie z postanowieniami planu, o którym mowa w art. 7 ust. 1.
8. Jeżeli ze sprawozdania finansowego sporządzonego przez likwidatora wynika, że majątek likwidowanej organizacji spółdzielczej nie wystarcza na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego, a wierzyciele nie wyrażą zgody na ich pokrycie, sąd na wniosek wierzycieli lub Naczelnej Rady Spółdzielczej zarządzi wykreślenie takiej organizacji z rejestru, zawiadamiając o tym wierzycieli. W takim wypadku nie przeprowadza się postępowania upadłościowego.

Art. 21.

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.